

ЧЕСТИТО РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО! ЧЕСТИТА НОВАТА 2024 ГОДИНА!

Асен Разцветников

ЗИМЕН СЪН

Зимна вечер губер бял размята,
спи ми, малко зрънце, под земята,

спи и слушай как незнайни хали
свирят в мрака с ледени кавали!

Не тъгувай ти за ясно лято,
ни за ниви със коси от злато,

не тъгувай, че е заледено
твойто стръкче свежо и зелено!

Спи и слушай, спи и чакай в мрака
да пристигне с блага вест южняка

и да видиш как ще пръпнат луди
пак пчелици, птички, пеперуди;

и ще видиш как на кон от злато
пак ще дойде огненото лято.

Петър Иванчев

КОЛЕДА ДОШЛА Е

Стихва Витлеем в среднощен мрак
и светлей в небето огнен знак
на света на всички известил,
че роди се Бог всеблаг и мил.

Коледа дошла е - ден велик,
грее със усмивка всеки лик
и нощта вести тоз звезден знак,
че роди се Бог Исус всеблаг.

Неко горестта не ни грози,
да загърбим болка и сълзи,
че роди се във света жесток
Бог Спасител, наш Всеблагий Бог.

Да е всеки волен, вековит
и животът ни щастлив, честит.
И тъй както е било предия
във сърцата Бог да се роди.

На 13 декември 2023 г. в Галерия „Байер“, сред изящните произведения на изкуството от изложбата на Румен Петков (част от които представяме в броя), се проведе Коледното литературно четене на Дружеството на писателите в Стара Загора. Старозагорските поети прочетоха пред многобройната публика стихове, посветени на идващия светъл християнски празник.

Присъстваха гости от литературния елит на град Хасково, които също прочетоха свои стихове - Мина Карагьозова, Ели Видева, Ясен Калайджиев, Таня Кашева и Митко Ламбов.

Уважаеми старозагорци,
В навечерието на светлите
декемврийски празници
отправлям сърдечен
поздрав към всички Вас
с пожелания за здраве,
късмет и благоденствие!

С настъпването
на Рождество Христово нека в дома
Ви има радост, топлина и мир, а в
сърцето си носете искрата на Коледа
през цялата година. Пазете вярата си в доброто силна,

защото независимо от житейските
предизвикателства - тя е компасът,
който ни води. Посрещнете Новата
година с отворен ум и стремеж към
добри дела! Насладете се на споделени
празници и успешни делници!

Да е светло Рождество! Да е
благословена Новата 2024 година!

Живко Тодоров
Кмет на община Стара Загора

Сандро Ботичели (1445 – 1510) – Мадоната с Исус и св. Йоан
Из списание „ХРИСТИЯНИНЕ“, редактор Константин Еленков

ДВУЕДИНСТВО

Румел Стоянов

Душа. Дума. Един писмен знак различава двете. Случайност? Може би. Но защо някой твърди, че случайността е изява на необходимостта и мнозина го споделят?

Изходим ли от предходното, идва питане: оти душа и дума тъкмо на български са пределно близобуквени?

Възразение: що за дивотия да се взираш по нищо и никаква произволност, а и да умуваш по нея, с туй ли намери да си чешеш крастата?

Да, защото съм убеден, че между словата винаги съществува някаква обвързка, явна или потулена, включая посредством отрицанието, пък и людете, Богу слава, различни сме, та едни са в състояние да си въобразяват нещо, че да го имат за истина, тяхно си право. Моя смиреност вярвам, че никак самоволно в говора ни мил душа и дума са пределно сходни.

Е, и?, ще отвърне оня, който все люби да отхвърля. Ми нищо, за него, а за мен тоя звукъв почти съпадаж не е никак случаен, а тъкмо напротив, подесча, предупреждава, чак повелява: да знаем и помним, още повече съблюдаваме, че думата, устна, писана, трябва да идва от душата, сиреч Всетворецът Вседържител по безкрайната Си милост е благоволил пряко да обвърже двете, поради което Негово изискване гласи: каквото ти е на душата, оно да ти е в думата.

Библията: „В начало бе Словото; и Словото беше у Бога; и Словото бе Бог. То в начало беше у Бога“ (Йоан 1:1-2).

Православие то говори за Бог Слово. И още: създавайки по Свой образ и подобие човека, Той го е обдарил с благодатта на словото, позволено единствено нему изсред всите безбройни твари.

А народът български прозорливо отсъжда: не си криви душата; сиреч не казвай лъжа, понеже мъдро е доловил приката връзка между душа и дума.

Нека го запаметим и, бидейки съвсем не безгрешни, с помощта Му го спазваме.

Светла Йорданова

тристишия

Дали е толкова самотна
Любовта,
че събира ни по двама?

В пространството между
нас, плаче
непреживяното заедно.

В Америка виното
не ме опива -
няма ги приятелите
и залезът над Арбанаси.

В реката плува есенно листо.
На него - в шапчица на жълтъд,
паяче дълбоко спи.

В две неща със сигурност грешим:
за Доброто - че го заслужаваме,
за лошото - че Съдбата ни е такава.

автор. Необременен от изискванията на стихосложението, той може свободно да изрази себе си... В основата на естетическите търсения на авторката стои стремежът към опазване на природата, на традициите, стремежът към светлина и човешка доброта...”

Из предговора към книгата.

Галина

Вълчева

ЗАЧАТИЕ

Декември е настърхнал като котка, събрал студа под сухата си кожа. Снегът изглежда все по-невъзможен на зимата в изгубената лодка.

Все повече се бавят снеговете, в земята хлябът зъзне беззащитен; на злото под димящите копита, подобно плевел, ражда се човекът

Расте, цъфти, живее, оцелява сред кръв и кал, и в пчовешка болка, а с всяка планетарна обиколка смаяла се безснежното му тяло,

в очите на живота си замръзва до сетната му сутрешна въздишка. Тогава - днешен, бъдещ и предишен, изгича той подобно светъл бързей,

към чистата утроба на небето, където се зачеват снеговете...

МЪДРОСТ

Докато се събудя - снегът разцъфтял на дръвчето пред блока, а пътеката - станала път, от човешки следи недокоснат.

Докато се обърна - жужи, чурулика в зелено дървото... Само мигнах, а се нажежи от презрялото лято стъклото..

И преди да въздъхна веднъж или две-три беци пребелеа - моят син се превърнал във мъж, скоро люлка и той ще люлее...

Листопада докато следя, вече бърза снегът към дървото И преди да оставя следа, заличава я мъдро животът.

СТРАХ

Да преживеем тази зима - под нежната кора на скрежа, където, гъвкав като риба, животът се изпълзва неизбежно и се укрива в дълбините. Да пропълзим по хребета на дните, до тънкото ухане на вятър, който слиза от високото. Да доживеем следващото лято, заченато от пролетните сокове. Под сипкавия, равномерен ритъм на отзвняващите във копита да се смълчим. И да отгнем в есен - под тесните поли на сенките, в червено-жълтите проесии на слънцето...

Но ето - стрелват се, просветват като риби под леда, замръзват, за да се спасят, душите ни - да не заседнат като кост във гърлото на времето и да го разгневят. И бързат те, нетленните, изпълзват му се - като рибите. От страх.

И се укриват зад гърба му - в дълбините...

Потъват, за да оцелеят.

В КРЪЧМАТА НА ШВЕЙК

Във спомена е празник, а в празника е светло, макар че е декември - дълбока, люта зима. Величната трупа в тунели снеговете,

а пътищата стават съвсем непроходими. И Дунав е замръзнал зад преспите високи, а фериботи, казват, едва ли днес ще има,

но ние сме студенти и имаме посока - към Прага сме поели, към кръчмата любимя, пък нищо, че сме гладни, премръзнали и мокри...

И ето ни, щастливи, край дъбовите маси, с цвета на кехлибара са халбите със бира, а Кръчмата на Швейк от глъчка се оглася:

мелодия позната оркестърът засвирва и пръв акордеонът преспинало въздиша, тромпетът се редува с цигулката игрива, а в танца полудяват и струни, и клавиши.

Навън вилнее вятър и буря страховита. И празникът е спомен, а в спомена е топло - очите на душата ми там винаги са сити, дори да няма пътища из преспите дълбоки...

НОВИ КНИГИ

Галина Вълчева, *Девеият облак, стихотворения*, Изд. „Жанет 45“, Пловдив, 2023.

Ботьо Буков, *Озарения, лирика*, Изд. „Лаген“, 2023.

Роза Боянова, *Писано върху вода, нови стихове*, Изд. „Захарий Стоянов“, 2023.

Лалка Павлова, *Подир знаците на звездното мастило, литературна критика*, Изд. „Захарий Стоянов“, 2023.

Георги Майоров, *Петото измерение, критика*, изд. „Българска книженица“, 2023.

Елка Василева-Ебори, *Пеперуди през зимата, стихове*, Изд. „Ателие А6“, С. 2023.

Йордана Йорданова, *Сезонни хаiku цветя*, Изд. „Фабер“, 2023.

Петър Иванчев, *Лирични напеви, посвещения и сатира*, Изд. „Фабер“, 2023.

Светла Йорданова, *Сянка до другия бряг, тристишия*, изд. „Фабер“, 2023.

Иван Ванков, *Обгорени съдби, разкази*, Изд. „Информа принт“, Бургас, 2022.

Иванка Павлова, *По стъпките на тъгата, стихотворения*, Изд. „Фараго“, 2022.

Илия Георгиев, *Цял живот се блещих по сцените*, изд. „Мултипринт“, С. 2022.

«...НОВА ТРЕВИЦА ПОКЪЛВА»

Петя Цолова

ПИСМА ОТ ОТВЪДНОТО

Не е вярно, че не идвало никога писмо от умрял и истинска лудост било да го очакваш. Но аз получавам редовно, татко, твоите отвъдни писма, които ти от страната на моето детство, сякаш с оня така впечатлявал ме някога щемпел раг avion и сега ми прашаш. И пристигат навреме винаги те, за да ми напомнят: първо страха си, който опитва се да те хване за гърлото ти, здраво за гърлото го хвани. Бъди винаги честна! Разбирай хората. Обичай живота по своя си, а не по вменяваната ти чужда мярка. Добро, и когато е трудно да го направиш, прави. Глупака, раздаваш акъл, без спорове отминавай. На падналия ръка в нужда подай. Но и магарето свое никога в калта не оставяй! Все тия прости и вечни неща, отпъквали здраво пътеката българска през вековете и посочвали ни посоката вярна на тази наша райска, но и кръстопътна земя, която с хубост от Бога дарена й, но и от кръв синовна за нея пролята, свети. Не, не е вярно, че не идвало никога писмо от умрял. От мъртвия ми баща писмата до днес пристигат при мен навреме, когато объркана, сломена се озова наред поредния житейски съляп кръстопът и спра, а вярната крачка напред, дори да боли, трябва веднага да се направи. Идва гласът ти, татко: „Тръгни!“ Писмо от умрял ли? Зависи кой е той и какво ти пише този умрял, нали?

ОПТИМИСТИЧЕН РАЗГОВОР СЪС СЕБЕ СИ

Дори и голяма да е връхлетялата те бела, с несдържани сълзи, ако можеш да плачеш, поплачи си над нея, та от мъката да отлееш, но за бедата тежкият спомен като свой спътник за дълго не вземай. Колкото може по-често извиквай при тебе смеха. И добрата радост отново като свой човек ще те припознае. Вярвай: най-великото на този свят е това, че дори и след най-безумни войни от разрухата неизменно единкият истински победител е Животът. Мъдро нарастват траншеи, окопи. След зима, дори мразовита, под снеговете, изглеждащи още всевластни, вече нова тревница покълва кротко уж, пак. И дава ни най-верен знак, че над пръстта дори да е обгоряла до черно тя ще развее скоро отново зеления свой, безсмъртен флаг.

ПЕРПЕТУУМ МОБИЛЕ

Свободата досега е изгрявала винаги подпечатана с кървав печат. Но защо ли за човешката кръв по него очи е затварял сякаш дори сам Господ Бог? И може би затова много скоро – неусетно и лесно, Свободата е започвала да се превръща отново в онова, срещу което толкова кръв се е ляла и е погивал (дали не е на халос?) на човешкия род цветът най-висок?

ЧАСТИЦА ОТ ВЕЧНОСТТА

Този единствен живот аз го живях и продължавам да го живея на свой гръб. На свой риск. По своя си ум. И на своя глава. И докрай няма от своя дял в него да се откажа ни упрек към съдбата си строга да изрека. А след края ми искам с огъня да се слая, за да ме превърне той в прах, който вятърът по Земята да разпилее за нов кръговрат. А щом край такъв ми е избрала уверено мисълта, спокойна съм – със сърцето си вече долавям, че съм била, още съм, и може би някога пак ще бъда частица жива от Вечността.

НЕ СЕ ОТКАЗВАМ

Не се отказвам от нищо, което в живота съм сторила. Само за мечтаното, не несторено, мога да съжалявам сега. Но на живота не позволявам като изкълчен на младини глезен, да ме боли при всяка смяна на времето – и когато е наше, и когато само е обещавало наше да бъде, но не стана. Да, мечтахме го, но не би! Какво ни остава тогава ли? Може би да се вглеждаме много по-внимателно в децата си, да се опитваме по-често в крак с тях да вървим, макар тяхното темпо за нас все по-трудно да става и да тежи. Със всички сили да им помагаме те да се приближават към онова време, което наистина тяхно ще бъде, белязано с неизмеримо повече истини, здраво – крилати и с несравнимо по-малко болно пълзящи лъжи.

ДАЛЕЧНО ГРОБИЩЕ

Тихо е тук като във всяко гробище. Но това гробище за мен не е нито никакво, нито всякакво, а място най-скрвено под родния свод. Но бръшлянт с неподозирано хищни нокти прикрити, се е катерил дълго, необезпокояван от никого, по двата паметника от него до задущаване вече обвити и е изличил имената, че дори и лицата, от портретчетата на мама и татко на баба и дядо – целият този неугасващ в сърцето ми свят. А тук мога да идвам аз толкова рядко... Но и защо ли всъщност да идвам често, когато тук вече ги няма тях? Не е ли по-сигурно да ги настая още по-дълбоко в душата си и да се зарека, да ги предам и на децата си, и на децата на децата си, за да имаме всички до нас като живи предците си, изживели един суров, но чист и достоен живот и оставили след себе си не това глухо гробищно място, а нас – една жива градина с билен плод.

Худ. Румел
Петков,
Концерт III

*
Дори на лъжливите мога в беда спасително ръка да подам.
Но от тях не бих взела нищо, дори и грам.

*
Безгрижие мъдрост не ражда
раждат я болка и жажда.
*
Имах. Раздавах. Себе си бях!
И пак съм такава – от раздаденото не обеднях.

*
Ръка, която дава не обеднява.
Сърце, което дава не остарява.

*
Да ни научат могат само обичта и доброто,
как страха да надвишаваме, и с душа да летим високо.

ЗА СБОРНИКА НА ДАНИЛА РАЙЧЕВА „ЕДНА И СЪЩА ЖЕНА“

Владимир Шумелов

Ще поговорим за един талантлив дебют – това е белетристичният сборник на Данила Райчева „Една и съща жена“, публикуван от софийското издателство „Ерго“. Книгата е отличен белетристичен дебют на млад автор, който рискува във второто десетилетие на XXI век с една „селска“ тематика, която в масовото и критическо съзнание се определяше (и още се котира така) като архаична, демоде. Така де, огромната маса белетристика залагаше на други теми, предимно от градската среда изскочили.

Концептуално изграден, сборникът на Данила Райчева е структуриран от 14 разказа за жени, свързани със съвременното българско село (Михаела Илиева в своя отзив за книгата, отбелязва, че „Ема“ „стои леко встрани от общата атмосфера на книгата“, което не е съвсем вярно, защото макар и градско чедо, Ема е със селски корени и на с. 106 виждаме как тя отива да живее на село при баба си след семейните крушения в града; подобно стои и разказът „Люба“), в края е поставен един Епилог (самото въвеждане на елемента Епилог в структурата на книгата, е емблематично за това, че тя е мислена като циклична творба, близо до романа, въпреки че в нашия случай той не изпълнява типичните епилогови функции, а е представен по-скоро под формата на индуктивни изводи, обобщения за типове жени, „отпечатали себе си в мен“, както гласи посвещението на книгата). Всеки текст носи името на главната героиня („Боряна“, „Ясена“, „Мария“ и т.н. до последния „Цветана“), а имената са подбрани функционално съобразно отделния разказ и образ. Някои от централните героини са възрастни жени (баби) („Зоя“, „Вела“, „Цветана“) и те осъществяват прехода между минало, настояще и бъдеще, защото носят и житейския опит, и паметта. В други разкази старите жени, които изпълняват тази функция на трансфер на опита и паметта, са второстепенни герон. Отделно от това през речта им навлиза един вече познат и автентичен български език, който в публикацията си в Култура.Бг от 4.10.2023 г. Йорданка Белева нарича „предпоследния български език“ и тя споменава думите на авторката по този повод: „Много време съм живяла с бабите си. Често се случва и нарочно в речта си да ползвам техния език. Така, да си живее и след тях“.

Няколко думи за структурата на разказите. Изградени композиционно безупречно, в тях откриваме всички техники на съвременния наратив – забележителни преходи между темите в композицията на разказа, превключването на гледните точки – първолична („Ясена“, „Зоя“, „Калина“, „Милена“) и третолична (Мария“, „Божана“, „Ема“, „Боряна“, „Вела“, „Аделина“, „Люба“, „Цветана“), отлични финали, често свързани със смъртта, но облъхнати от светлината и надеждата („Ясена“, „Вела“, „Милена“, „Ема“, „Калина“, „Цветана“), отлични портретни характеристики на героите и жив, въздействащ диалог, с характерен език, описание на пейзажи и цялостния бекграунд не просто като фон, а като част от характеристиката

на героите и техните състояния и преживявания. Данила използва целия инструментариум на обстановката, за да представи героите чрез онова, което ги заобикаля, придържайки се към принципа „показвай, вместо да разказваш“; авторката умее да я използва и за пораждане на настроения и очаквания у читателя, което означава и предчувствия за развоя на действието; разбира се използва и други, спомагателни приложения на обстановката, които подсилват визуалната представа за сцената, когато липсва достатъчно диалог или образи и метафори.

Но да кажем и нещо за гледната точка. Споменахме, че в някои разкази тя използва първоличната гледна точка. В повечето – третоличната. Това говори за професионално отношение към текста и познаване на техниките на превключване. И двете гледни точки имат предимства и недостатъци, но смятам, че авторката успява да се справи с тях. Ловкото (и дозираното) им използване показва, че авторката познава тази техника, но отдава приоритет на всевиждащия разказвач, въпреки че в някои отношения съвременната проза смята, че тази гледна точка не е модерна. Може би използването им подсказва кога разказът почива на личен опит, кога авторът се стреми да се дистанцира от събитията психологически, но в крайна сметка да използва всички разказвачески възможности, които предлагат ситуацияите.

Композиционно авторката се възползва и от различни похвати, които нарушават хронологичния и линейния ход на събитията, като ретроспекции, разказ в разказа, вътрешна пряка реч от името на сестрата на главната героиня („Катерина“) и пр. Но аз искам да обърна внимание на разказа „Мария“ от гледище на сюжета. А той има предистория. Свързан е с „Бунтът“, който печели първа награда в конкурса за разказ на историческа тема „Изпитание“, „Пончо Родев“ през 2021 г. Зашо казвам това? Зашото разказът е вътъкан в разказа „Мария“ от сборника, в редактиран вариант. „Бунтът“ е, както обяснява авторката, „въдновен от действителни исторически скъбтици, случили се по време на Първата световна война в родното ми село Драганово“.

„Мария“ надгражда предишния, като сюжеттира около един вече познат

формат – бедна, млада жена, която опита да пише, започва да чисти офиси, за да оживява. Започва връзка с Дамян, служител в един от тези офиси, който се оказва женен, а впоследствие иска да я разкара. Така Мария, която е вече сираче, решава да се прибере на село при баба си. Оттук започва и вече разказаната история в „Бунтът“ чрез спомените на баба й за войната, а Мария получава вдъхновение и пише...

Разказите стъпват върху темата за селото и последствията върху него и жителите му основно през времето на прехода. Върху темата вече има немалко художествена литература. Данила Райчева продължава една дълга традиция на писане за селото, известна от 60-те – 70-те години като коренотърсачество, но развита в новото време по един автентичен и нов начин, без „орнаментика“, без „гайдите и абите“ и носеща „езика на общата човешка екзистенциална проблематика“. И ако цитираме Михаела Илиева от публикацията й за сборника в „Литературен вестник“, бр. 32 от 2023 г. по този повод: „Лнес патриархалното „вчера“ отива все по-назад във времето и с това идеализацията му става още

Худ. Румен Петков, *Село*

по-интензивна, а обществените процеси като че ли допълнително засилват този процес, задминаващ понякога дори кичозния балкантуристки образ на родното, познат ни от литературата през епохата на социализма. Все по-актуален е въпросът с удивителен знак, зададен от Цветан Стоянов през 1962 г.: „Не прекалява ли тук-там нашата литература, за да отиде в евтино патриотарство!“.

Да видим „селското“ у Данила. Личи дълбоко и същностно познаване на темата, вероятно от близкия й контакт със „селото на поетите“ Драганово,

с което е свързана и емоционално, и кръвно. За Данила селото е „корен“ („Корен те тегли към това село и пак коренът ще те изпрати на она пустия влак към града.“ – „Мария“); селото („онова забутано село“) е „усещане“, не носталгия, която е копнеж, идеализация на нещо („Тук“ [селото] за нея не беше нещо конкретно. „Тук“ беше старо, очукано и по всичко личеше, че за нея „тук“ беше по-скоро усещане, отколкото реално място. Като петно върху свършено бялата й рокля, което би предпочела да изреже, отколкото

да изчисти.“ – „Катерина“); дори когато обстоятелствата го налагат и героят напуска селото в посока към града, то е образ на птица, пусната на свобода („Аделина“); селото е родов код и памет, но и извор на човешина, етика и морал – ценности, които градът и урбанистичната култура вече са загърбили отдавна; селото е приемственост – продължител на рода и традицията, то съдържа в себе си наследствения код, който постоянно завръща/приютява в себе си; и все пак реалната дилема село – град се крие в думите на Ема (от едноименния разказ): „Всичко е въпрос на избор, скъпа моя. Вратата е винаги отворена, трябва просто да решиш дали си струва да минеш през нея“. Още: селото е жив организъм, който се ражда, живее и умира както природните цикли, а когато неин знаков член си отиде (Кера знахарката), то овдовява, изкуфява, загива, но до време – селският човек е този, който го възражда към нов живот, – като природата напролет, като вечната Янтра, чинто води в съпровод с народната песен те кара да литнеш („Елица“). Някои ще помислят – сладниково, романтически, моралистични звучи. Но както казва дядото на Елица, която се завръща в селото с майка си от Австрия, за да обикнеш българското, само четене не стига. За „да си усети корена един човек, трябва да стъпи на голата пръст“.

Това не е книга, посещаща към феминизма, тя е женска по натюрел, мекка, разбираща, топла, обективна, психологична и емпатична, обърната към духа и душевността на човека. Тя е българска по природа и тема, но и (над) национална. („Мисля си, че по-скоро събирателният образ на жената от заглавнето е предимно за България, отколкото за българката, но да не поставяме рамка на рецептивността, защото книгата е озаглавена „Една и съща жена“, а не „Една и съща българка“, пише за нея Йорданка Белева.)

Драматургията й е затворена между „двете илюстрации на Айсял Аладжова, които рамкират книгата“ (според Михаела Илиева) и визуализират пълнокръвно предадените в сборника женски образи като цветя, но символно двете растения добре оформят венеца от женски образи и характери, носят позитивно послание, защото цветята са по своему красиви и полезни.

В анотацията си към сборника Янислав Янков пише, че Данила Райчева „е дете повече на селото, отколкото на града“. Това е истина, що се отнася до книгата, но аз съм убеден, че следващата й творба ще излезе от тематиката на „Една и съща жена“ и ще покаже новите прозаически възможности на авторката. А дотогава предстои нейната рецепция сред читатели и специалисти, и надявам се бъдещи награди.

Данила Райчева, *„Една и съща жена“*, изд. „Ерго“, 2023.

„В БЕЗДНАТА НА ТАЗИ ТИШИНА...“

МОЛИТВА КЪМ СЪЛЗАТА

Сълзице моя, последна сълзице.
Ти, която светиш тайно нощем
на небосклона на окоето ми – заблести по-силно!
Ти, която утоляваш жаждата на ретината
от бездния си кладенец – бди по-щедра!
Сестрице моя, не умирай
върху дългите криле на миглите!
Разори със острия си нож дълбоко
изсъхналата пръст на дневната ми кожа
и капни в тестото на душата ми,
за да мога да омеса хляба,
докато е още нощ, докато е още тъмно...

МОЛИТВА ЗА ХЛЯБА

Хляб наш!
Свещен Хляб!
Ти, който вкарваш светлината в нашите тела
ти, който пълниш устата ни
с вкуса горчив на пръст размекната
ти, който си в нас,
и който носим от хилядолетия в себе си.
Тебе те откри внезапно она лъчезарен мъж,
от който тръгна нишката на поколенията.
И макар че се редуваха различни,
те си оставаха едни и същи.
О, Хляб свещен, узрял през вековете.
Ти, наш Хляб корав.
Бъди завинаги! Амин!

ЖИВОТ

Като много други и аз исках да зная всичко.
Но не знаех. Нищо. За себе си. За хората. И за света.
Не знаех. Само чувствах как навсякъде
живота пърха като птиче.
Качнало на клон, през пролетта, за да ни пее.
Сякаш че е в рай, където се живее в любов и мир.
Впрочем, и ние, хората, живеем в рай. Нали
природата е рай? Обгърнала е от край до край земята.
Тогава, нека заживеем най-после всички, в любов и мир.
И за смъртта – сянката на нашта сянка – не знаех нищо.
И за началното движение на атомите – не знаех нищо.
Атомите, които са в нас. В нещата вън от нас.
В безкрайната вселена. И пулсират. И в съзвездията,
където има и живот, и смърт. Пулсират.
И във спорите на цветето,
където има и живот, и смърт. Пулсират.
А е сянка за познанието човешката душа.
Един живот за него само не достига.

СЪН

Стоя в предверието на твоето сърце и чакам.
Тихо е. Не трепва нищо. И е така, сякаш
преди да дойда, отгук не е минавал никой.
Иззира светлина отвсякъде и осветява всичко.
Не смея да протегна ръка и да почукам
на вратата ти – сам да я отворим, да ме повикаш.
Добър ден, да кажа, знаеш ли,
идвам от една страна, в която
няма птици и небе, и светлина, и песни.
И надежда даже няма – да се опреш на нея,
за да тръгнеш. Повярвай ми, да кажа,
нося много топлина, която
искам да раздам на всеки – да го сгрея.
И ръцете си да дам на тези, които
като майките ни цял живот все са работили,
работили – без ръце останали.
И очите си да дам, в които, знаеш ли,
понякога искрят милиони светлини. Приличат те
на свещи, разпръснати върху земята –
да сочат пътищата ни...

И сърцето си да дам. Сърцето си, което
като мъничко врабче потрепва под прозорците:
„Ирик, чирик, събуждайте се!“
Но ти не идваш, мили, и на мен ми домъчнява.
Какво да правя с тази светлина сега? Не зная.
Без теб не мога и да продължа –
само мойта сила и мойта кръв – не стигат...
Няма те и теб, и твоите другари...
Стенат под земята вашите души
и чакат – някой някога оттам – да ги извади.

Виолета Станиславова

ЗАКЛИНАНИЕ
НА МЪРТВАТА ЖАНА Д'АРК

Вече няма нищо в мен.
Празна съм.
Откраднах ми зрението, слуха,
вкуса и осезанието,
лицето ми откраднах,
изсушиха ми кръвта.
Сега,
аз, Жана д'Арк,
не чувам и не виждам.
Не мога и от болка да крещя,
дори това ми забраниха.
Но знам, че още съществувам,
макар и като сянка
в паметта ви.
На мястото, където ме убиха,
избликна от земята кръв.
Въставаше след мене времето.

СРЕДНОЩНА ПЕСЕН

Море, мой древен съюзник,
впий в гърдите ми
ненаситните си нокти
и ги разкъсай,
за да изтече от раната
до капчица обгрящата кръв
на мойта доброта.
Не трябва да я притежавам!
Разруши със допира си
мъквата в душата ми
от вековете каменена.
Безсилна съм да я надмогна!
Впий със солените си устни
гниещите микроклетки
на мойта мъртва плът
очакваща.
Дори и в смъртта си, о, море...

ДЪРВО

Дърво. Останало единствено в онази нощ, когато
жаравата на завистта, излята от пробитото
решетъчно небе, изпепели гората. Сега стърчи само.
Само. Като сребрееща скитник вятър.
Питате дали усеща то деня, щом е изтръгнато отвътре?
Аз, паячето, затиснато под люспичката на одраната кора,
дочувам как отдолу в тъмнината зелените листа
изсмукват жадно соковете
от влажните кървящи вени на земята.
Питате дали усеща то нощта щом е оголено до кости?
Аз, паячето, умиращо под люспичката на одраната кора
трепера с него всяка нощ, щом видим сенките на
динозаври
да се заплитат в корените, разкъсващи със стон луната.
Аз, паячето, умиращо под люспичката на одраната кора
отроavam най-последната ръждясала сълза
и плача – за душата на гората.

Худ. Румен Петков, *Шлем*

Роза Боянова

ПОВЕЛИТЕЛНО

Да забравим играта
в някоя избугена война,
в детството на човечеството.

Да оставим перлите в
съкровищниците на мидите,
върху колието на вечността.

Преди да ни пореже безразличието,
преди да изгорим във безсловесност,
да се научим
да държим въглени в ръце,
без да се опарим.

БРЯГ

Да бъдеш бряг в отговорност
и към водата, и към сушата.
Държиш в ръце движението,
законите на гравитацията
преподаваш,
но и диктуваш
правилата на покоя.
Същевременно си птица
и „разказвач на стихии“.

Мигче би няма да ти хареса
да се върнеш при себе си.
Предпоиташ да останеш
в нечия чужда представа за теб,
да живееш за нея –
не за себе си,
а в... нищото,
в което се превръщаш
без света отвън.

Светлината диктува
симетриите на живото
и сянката му – мъртвото –
спорят графичните им повторения:
рамка или памет,
вина или опрощение.

Първо говори стрелата,
после – победата.

Ако поискаш
да ме опровергаеш...

Поезията заслужава
царствено сбогуване.

Два века говорих на вятъра.
Какво да правя с тази светлина сега?
Две хилядолетия писах върху вода.

И сега, когато се разделяме,
сея думи в пръстта,
та че за други поклъват,
друг ги чете.

Александра Ивойлова

ЧОВЕКЪТ, КОЙТО...

Човекът, който не познава никого и вече стъпките си е забравил – сега стои напред деня огромен и хляб дели със влюбените гълъби. Той тъй е тих и слял се е със всичко –

с листа и сенки, с камъка, със светлото и топло слънце. Прозрачен е, невинен и разтворен в порива на вятъра, във аромата на новия възреждащ се живот. Край него пътят отминава и хорският поток тече нанякъде. Но той е тук, остава – подобно знак, участлив във себе си.

Човекът, който не познава никого и стъпките си е забравил – все по-навътре в тайната навлиза, дълбоко в мъдростта на времето...

Самият тайна е, полека изчезва от очите на света.

Изтъкналият съвременен български поет, преводач и бард ДИМИТЪР ХРИСТОВ е автор на книги със стихове, драматургия и песни. Носител е на много престижни национални и международни литературни награди. Негови книги с поезия и драматургия са преведени на десетки чужди езици.

В поетичното си творчество той продължава и развива традициите на духовно извисената любовна лирика. Поезията му е хуманна, земна и родолюбива. Тя е носител на социална и философска проблематика.

Литературният критик Пенчо Чернаев с право го нарича „един от наследниците на най-българските поети“, защото носи в душата си копнежите, възленията и тревогите на своя народ. Димитър Христов е един от малкото поети, които се възползват от социалният статус на днешния ни съвременник.

Темата за красотата отдавна въздуха твореца. В едно от предишните си стихотворения той възторжено възкликна: „Дано не ме отминне красотата, / която непрестанно ме влече“... Затова и съдържанието на стихосбирката „Спасяване на красотата“ – лирика, / Издателство

«МИГЪТ Е МОЯТ ПОЛЕТ...»

МЕЖДУ НЕБЕ И ЗЕМЯ

Приземена съм.
На падация лист съдбата
не мога да избегна –
дан към вечността.

Ала мигът е моят полет.

И ти – така наблизо –
извън законите, извън смъртта,
вземи ме във ръцете си –
и тъй
да предизвикаме небето.

ПЕСЕНТА МИ...

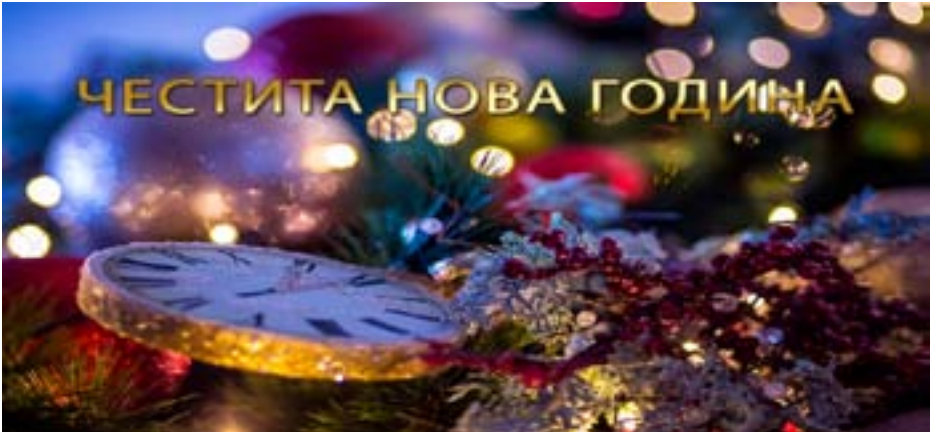
Тъга
със очертание на радост.
Сянка
с ореол от светлина.
Моят дух ликува –
във страдание.
Съществувам –
в музиката на света.

ПАЛИМПСЕСТ

Светът е палимпсест.
Нагрупва своите писмена
и в бездна чезнат
страниците на историята.

Проникнеи ли във вековете,
ще препрочиташ хиляди войни
и толкова градежи след това,
покрай които рози аленеят.
Виж – отплътват океаните
и суша властва там,
където текла е вода;
където долина се е вдлъбавала,
изгиват и застиват планини.
Тъй краят се обръща
към началото ...

За всичко има време,
е казано –
и отговняват времената-песчинки.
Покрай брега
изтриват стъпките вълни
на нови азбуки,
на нови преселения.

ЗА ДВЕ ПОЕТИЧНИ КНИГИ НА ДИМИТЪР ХРИСТОВ

„Изида“, 2021 г. / не случайно е подчинено на тази фундаментална естетическа тема. Книгата се нарежда сред най-доброто в поетичното творчество на автора, а изданието е реализирано с финансовата подкрепа на Министерството на културата.

Още първото стихотворение “Убежище“ откроява гражданската и духовна мисия, на която се е обрекъл поетът: „ранимата идея, / че можем да сме хора, а не злодеи“.

В „Спасяване на красотата“ лиричът разкрива своите възгледи за живота и значимите ценности в него, за ролята и мястото на човека в предомното ни историческо време. Стихосбирката дава отговор на много възникващи ни и терзаещи въпроси на днешния свят.

Идейно смисловият е емоционален център в нея е нашата родина България, с историческите ѝ изпитания, надежди и възжеление за по-добро бъдеще: „Тази земя, е моя земя. / Плът от моята плът и история, / в нея зреят български семена“... / „Пробуждане“ /.

Поетът Димитър Христов е майстор на тънкия психологизъм в стиховете си, на моралните и нравствени послания в тях. Стихът му е смислово синтезиран и лаконичен, открояващ се с ярката си поетична образност и метафоричност. Чрез поетичното си слово авторът търси истината и човечността в живота.

По възрожденски предано към своя народ, поетът съкровено изповяда: „ Ако търсиш надежда, търси я в Родината, / а не при чуждите велможи. / Ще живееш и пееш, / но в години разирни / своята плът в родната

пръст ще положиш“.

С честната си и безкористна гражданска позиция поетът е съпричастен към болките, радостите и надеждите на своя народ. Завладяват ни искрените родолюбиви пориви и поистинни внушения на автора в стихотворението „Писмо до българските емигранти“, че не всичко е пари и материално благополучие. По-важно е да съхраним и продължим родовата и историческата памет, защото: „България навеки е една. / Във възход и в падение / вашите глави и рамена / са единственият ѝ спасение / и единственият ѝ продължение“.

Чрез благородната и хуманна мисия за спасяване на красотата, творецът се надява светът да стане по-добър и по-човечен.

Димитър Христов е един от малкото съвременни автори на либрето в музикално – поетичното изкуство – операта. Във втората част на книгата е поместено либрето „Кнез Иван Кулин“ написано по мотиви на повестта на Змей Горанин.

Възникващо и завладяващо поетът майсторски интерпретира драматични страници от робството, среща ни с непримиримия български дух и копнежа му за свобода. Либретото разкрива драматичната история на българския кнез Иван Кулин – предводител на народния бунт в Северозападна България. Това е едно от първите народни недоволства срещу османското робство у нас, което авторът художествено разгръща в четири действия, драматургично и монологично изразени в римуван стих.

Посланието на тази възникваща

Светът е палимпсест.
Все по-нагоре се надига.
Все по-далеч от онова начало,
когато беше Словото.
Стъпало след стъпало
незайна и неразадаема
остава същността.
През нощите горят и гаснат факли.

Додето някъде накрая
лъчът от най-високо те пронизва
и просветляят собствените ти недра.
И там в единствен миг прозреш,
и пулса там познаеш –
началото
на всички начала.

ЧОВЕЦИ – СТРЪКОВЕ ТРЕВА

Към хоризонта литват птиците ята –
ах, чулуговите поднебесни арки!
А ний по пътя огледален се завръщаме –
тунел дълбаем
в тъмнината на пръстта.
Дори не ще дочакаме забравата –
минаваме тъй бързо през света
дълбоко долу, под пределите на времето.
И грижа нямаме за своите имена.
Душите упорито стиснали –
кръга ще трябва да затворим.
Избухваме зелени под дъжда.
Далечно ехо стъпките ни ще повтори.
Избухваме зелени под дъжда
във гръб на тези, дето ни оплакват.
Кръга ний трябва да затворим –
Човеци-стръкове трева!
Човеци-стръкове трева!

поетична книга е, че спасяването на красотата може да се осъществи само тогава, когато искрено я приемаме със сърцето си и осъзнаваме нравствената ѝ сила.

Стиховете в новата поетична книга на Димитър Христов „Украински щит“ / Издателство „Изида“, 2023 г. /, са тревожен зов против руската агресия в Украйна и стремежа на човечеството да спаси мира на 21 век. Поетът е солидарен с украинските защитници на своята родна земя, защото отстояват своите изконни човешки права и свободи.

Поетът е съпричастен към съдбата на милионите украински бежанци – жени и деца, които търсят убежище далече от смъртта и разрухата. Като творец със здрава морална позиция, той не може да бъде равнодушен и мълчи, когато загиват невинни хора и човешката цивилизация е в опасност. Затова поетът изповядва своята съкровена мечта: „Мечтата свободата да възкръсне, / с дъха на росни пролетни трев, / преди, / преди, / преди да стане късно, / преди войната всичко да взриви“.

Авторът в „Украински щит“ ни убеждава, че украинския народ и неговите войни се превърнаха в щит срещу войната, не само за своята родна земя, но и за Европа и света.

Дветепоетични книги потвърждават, че Димитър Христов е не само зрял лиричен поет, но и творец със здрава нравствена позиция, който ратува за един достоен справедлив свят, за оцеляване на българската душевност, за по-добро настояще и бъдеще.

Иван Д. Христов

Георги Драмбозов

В Х Р А М А

Ще се мре, мили Боже, но как ще се рита? – аз ще ритам със десния, здравия крак, по-къс ми е левият – с операционски скрити, Ти ме върна тук, в строя на живите, пак.
Ще се мре, мили Боже, но как ще се рита? – недовършени – сто, все лирични, неща, а пък шатната Фея до мене ме пита – що забрави, че главното е Любовта? Ти си Принц и в класически стих е перото, всеки ден го наострям – пиши за любов! – ти си Принц, социално за тебе е злото, но лиричен за тебе е женският зов. Този зов за любов те изтръгна от яма, този зов за любов те направи Поет! – събуди ги, светците, заспали сред храма и в Божествена гилдия ще си приет...
Ще се мре, мили Боже, но как ще се рита? – на критик зложелателен вече простих. Всъщност, кой ме приема в тоз храм, ще попитам? – аз съм просто Поет... Само обич... И стих.

НЕРОДЕНАТА МОМА И ПРИНЦЪТ

Там някой все помни кои сме били – ти – Мама неродена, аз – Принцът за теб... Нима сме прастари? – нас век ни дели, ти си приказка моя, аз – твой поет. И святата сцена, и Змейт – човек, после с вечната шпага пред него съм аз. Омгъосва ни злата Гордана век, но дълбоко в сърцата ни – спомен от страст. По-велики от всичко сте, страст и любов! – в тази девствена приказка за любовта... Но днешният Змей пак за смърт е на лов, няма Принцове – с шпагите срещу Смъртта. Няма днес нито Принц, ни Мама неродена! – те останаха сякаш в предишния век, но до гроб си остават пък живи за мене – и Мама неродена... И Принц... И Човек!

КЪМ БОГА

На Тина

Аз прекомерно много те обичам, за да осъждам всеки твой случаен флирт... Ти си оставаш непопътната момиче, аз ще удавя мъката си в спирт. Ще каже Господ: - Да не си се женил за най-красивата и умната жена, но щом ти трябва мъничък съвет от Мене – до теб е Дева – страст и светлина. Ти схвана грешно Божията воля, на теб съм я обречъл всеки земен ден – поливай цветето, Аз за това те моля, така поливаш него, но и Мен. Бъди си мъж – до гроба и отгатакъ, тук, в райските градини, ще ви паза кът, там долу, на земята, всеки миг е кратък, тук няма ревност, скука или смърт... Благодаря Ти, Господи, за всичко! – но остави ми долу още някой ден... Ще имаш горе Ти целувка от момиче, от мене – стих, на Тебе посветен.

«ЕДИН ДОБЪР ЛОВЕЦ НА СТИХОВЕ...»

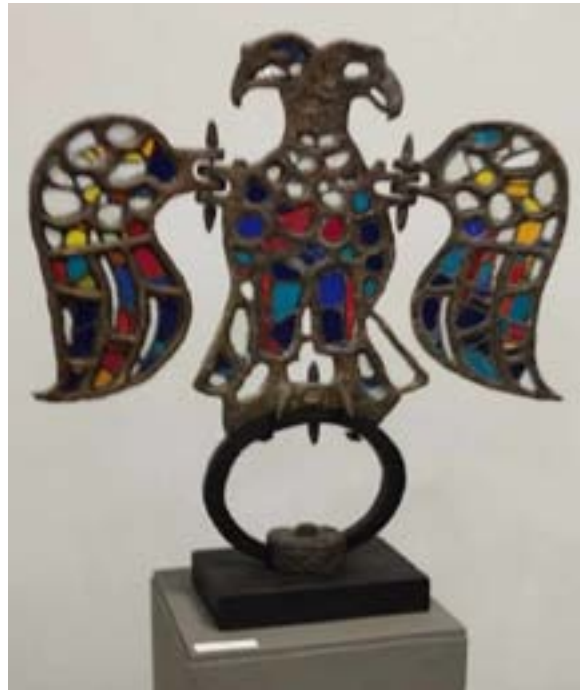
ЗАВЕСАТА

Все пак, не смогнах всичко да ти дам, което се очакваше от мен. Сега съм горестен, но твърдо знам, че с любовта ти бях възнаграден... Смъртта е антипод на любовта, тя глуха е за влюбен женски вик, завеса, черен епизод – смъртта, най-неочакваният сетен миг... Любима, всичко има своя край – над мен виси завеса и над теб, но кой кога я спуска, Господ знай, над теб – красавица, над мен – Поет. Завесата все тъй виси над нас и непреодолима, знай, е тя – преди да падне, ще ти кажа аз: прости за всичко... И аз ще простя!

ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ

Повечето от всички депутати не са с естествен, Боже, интелект... Навярно Господ тях ще ги изпрати на курс: Изкуствен социо-субект... С изкуствен интелект да дебатират и в Парламента да е c'est la vie*, корупцията да елиминират и „сглобят“, кражби, подкупни – уви! Изкуствен интелект на нас ни трябва, естественият стана кът, изкуствен интелект, народ, държава – естественте нека да отграт. Порочен – коренът на естеството! – порочно любя, ражда, диша то – изкуствен интелект за нас, защото сме месени с естествено тесто. Естествени сме в своята природа – по-мислеш, друг – по-действен, по-несмел... Изкуственото, братко, е на мода – естественото – дяволът го взел!

*Такъв е животът.

Худ. Румен Петков, Орел

ПРИЗНАНИЕТО

То идва късно, безвъзвратно късно, за да погали описания перчем, да върне она пламък, млад и дързък, в зелените очи на стария божем... Признанието! – Господ не забравя, а Свети Петър пише в древния тефтер... Признанието свише се забавя, за справка – Данте, Стендал, Ботев, Молиер... То означава: лек против забравата! – ти галиш с поглед вечер белия си лист, в небето във припаяска късна слава, стихът – див, хлъзгав дунавски шаран сребрист. Той ще захапне най-накрай перцето, в една тетрадка вечна ще се укроти, ще чуеш пак синкопа на сърцето – един добър ловец на стихове си ти. И този свят това ще ти признае – ти беше толкоз упорит и талантлив... Признанието идва вечно в края, ще го усетиш може би... Ако си жив!

Геновева Пандева

СПОМЕН ЗА ЛЯТО

Това е всъщност есенята, това е – задъхана, позарна, листопадна. Размиа ме, преди да ме извае, презръща ме, преди да ме разпадне.

А беше лято... Ах, а беше лято – сапфирено, във перлата на мида. Как греех цяла, спряла над вълната, преди от мене, обич, да си идеш!

Ти свлече бавно лъвската ми кожа, подряза с брадва мечите ми лапи, но раните да елиминират и „сглобят“, кражби, подкупни – уви!

Троха ми остави, като на куче, а аз ще пях, че съм те открила! Такова лято искам да се случи, че пак във него да летя безкрила.

Сега от мене есен кръпки ниже и вятърът ме свира в сто посоки. Заплатям песен в гървата ми рижка и спомени за лято пъстрооко.

И ПАК Е БЯЛО,

бяло като дъх, изкачил ме до връх на самотата, а болката едничка още пърха. Назад е лед, от вълчи вой и вятър. И пак съм бяла, като сън на птица, прекъснат от събда да стане възлен, като сълза, отроняна след прицел, пречистена, че вече е изгъласала...

ТОЗИ ГРАД

Този град не е едномилionen, улиците се броят на пръсти, свенливо свежда люлякови клоци. За него Богородица се кръсти.

Този град ме сгушва, щом ме зърне, болката ми бърза да изплаче. Обещавам скоро да се върна, щом го изостава преди здрача.

Този град не вярва, че го лъжа, изнеяра още ми процава, пъпната ми връв готов да върже и да ме върне в своето начало.

В ЕДНА ДУША и славеи, и шуреи, а младостта разпъва тишината. Небето чака звездния ловец сред лунните трев да соня вятъра. И някаква магия ме понася навън, където стъпките ваят. В такава нощ не се засиява лесно, не се оставя лесно този свят. Светът ми е небесна канара, която много скоро ще потъне. Ще ти почукам, сол да събера – очите ти са солници бездънни. Калта отдавна вече е въкостена. Ребро останах, приютено в тръни. Гробарите са цветно прменени. А Менделсон душите ни ще върне.

СМАЛЕНИЯТ ЧОВЕК

думите, които не се отнасяха за него: „Следващият...“

У дома нашият Герой с изненада разбра, че петнадесетгодишният му син го гледа отвисоко. В този миг изведнъж откри странната последица от премачканото си тяло и увреденото самочувствие. Беше започнало физическото му смаяване! Всъщност Героят още не беше сигурен в това. Дори се успокои с хипотезата, че не той се е смалил, а детето е израсло бързо и незабелязано. С витаминозната храна, разните добавки за тийнейджъри и, разбира се, под топлинните родителски грижи.

Но на другия ден цеховият майстор забеляза, че Героят застъпва панталона си и го посъветва да навие крачиoli. До онзи ден дрехата му беше по ярка... но нещо бе станало с ръста му. Намерил някакъв сандък, върху който стъпи, за да обслужва машината си.

По-нататък чудото се развиваше, както казват в новините, с разстящи темпове. Докато преди в месаринята незабелязването се състоеше в това, да му натикат повече кокали от полагаемото количество, сега касапният му връчи само кокали. В бърснарищата шракащата ножица му подстригваше и незначителна част от ушите и той пискаше. Сега му изрязаха и скална в задната част, сякаш бърснарят беше повлял промяната при еднопосочни, постоянни и травмиращи въздействия. И, както ще се убедите, въздействията не са изключителни – напротив, обществото ги раздава често и щедро.

Широко е известен обратният ход – под влияние на въздушневаящи похвали, възхитителни погледи, на поощрителни награди самочувствието да расте. Във физически измерения това трудно може да се установи, макар повишилният самочувствие незабелязано да си е надигнал носа и да е изпънал гърба си, а следователно и рамената му са по-високи. В нашия случай Героя не го нагубяваха или обиждаха. Просто не го забелязваха. Системно, методично и упорито не го забелязваха! Приличаше на някакъв заговор, но не беше. Сигурно в очите на някои хора беше сив, незабележим и дори невидим. Но не беше!

Напротив – висок, строен и с правилни черти на лицето. Той изричаше думи – наоколо му се възираха като глухоними. Предлагаше нещо разумно и подходящо – усмихваха му се снизходително, сякаш беше питомец на заведение за умствено изостанали.

В автобуса постоянно го настъпваха. Веднъж на пешеходната пътека се заредва, че е невероятно издръжлив – последователно през него премина лека кола и детска количка с близаници. Изправи се с героични усилия, защото никой не пожела да му помогне. Размърда смачканото си тяло над зебровидната ивица и се почувства отмаял и по-лек.

Беше толкова смаян от себе си, че веднага посети едно здраво заведение. Дори не го сметнаха за луд. Дори не го изслушаха докрай. Безмълвно и уморено го изгледаха. А той си мислеше, че е едно малко издръжливо чудо. Но чу

Той не отиде и в завода. Ако беше

тичал, можеше да влезе в цеха едва вечерта. След няколко дни оттам го обявиха за „самоволно напуснал“. А от дома му, след като го търсеха неуспешно седмици наред, решиха, че е безследно изчезнал. Никой не беше го виждал дни и дори месец. От полицията потвърдиха ситуацията... Беше едно от най-загадъчните изчезвания – достойно за криминален автор от ранга на Агата Кристи, да го опише с някоя правдоподобна хипотеза. Любовна афера, търсене на приключения, връзки с мафията или дори специален шпионаж... Това му придаде трагично-романтичен ореол.

За него се заговори като за прикрит и незабележим човек, но голяма личност със силен характер.

Уви, тази оценка по никой начин не можеше да достигне до нашия Герой. Нито можеше да поправи системно унижаваното му самочувствие. Просто с реалната част на човечеството той вече нямаше контакт.

Худ. Румен Петков,
Дървета

Ще спестим на читателя описание на благонравните жестове, които различни фондации направиха на осиротялото семейство. Но ще постъпим както старите романисти – ще подскажем нещо от края... Героят няма да се върне в своя град, в този завод и в своя дом. Жалко, защото именно след своето смаяване и изчезване, най-после беше забелязан и издигнат като личност с достойнство и самочувствие. Но като непреварим събитията – дано поне частичка обич, потулена в миниатюрната му скалпирана главичка, е останала и да се досети за тях в критичния миг...

Смаяваше се, сега той се промъква надолу към безвестността – между хлебарки и мравки, отбягвайки опасните стоножки. Край себе си наблюдава с любовитство свят, добре познат от учебниците по биология в младостта си, където щъкат и се размножават чехълчета и инфузории.

Нашият Герой не подозираше на какво внимание е подложена неговата личност след изчезването му от видения без въоръжено око свят. Той героично продължаваше да се смаява, без да губи пропорциите на своето тяло. В себе си вече не се учудваше, че не го забелязват – напротив, така най-сетне постигна хармония между физическия си облик и душевното си състояние. Беше приел съдбата си и дори беше уверен, че я заслужава. Далеч от обидното незабелязване, незначително и дори презрение на обществото, сред което живя толкова години!

Веднъж се озова под микроскопа на един учен. Господинът се взря в необикновената форма на Героя, която странно му напомняше миниатюрно човешко същество. Но не повярва на очите си! Разтърка ги. Духна по стъклото. И нашият Герой отлетя заедно с пращинката, върху която се бе разположил. Вероятно ученият беше пред прага на

откритие, но се размина с шанса си. А Героя, пак незабележим и незабелязан дори от науката, ускори своето смаяване.

И ето: сам се възхити от размерите, до които достигна. Размерите на атом. Всъщност той се превърна в атом. Ако попаднеше в съответната орбита, можеше да сътвори невероятна енергия. С нея можеше да се движат стотици хиляди машини или милион хора да имат уют и светлина. Но... можеше да сътвори и неочаквано могъщи разрушения!

Със свойствената си нова подвижност, той бързаше към съдбовното място. Девет... осем... седем. Какво да направя – да помогне ли на незабелязвания то го човечество, като го дари с огромна свежа енергия? Мисълта гризеше частично скалпираната му глава... Или да си отмъсти, да им покаже, че и най-малкото нещо може

да грози и унищожава? Шест... пет... четири. Та ние не различахме неговите мисли, когато беше едър досущ като всеки от нас, та сега ли?... В каква посока ще го отведе униженото достойнство? Ще си спомни ли в кратък миг за семейството, за своя дом, за своя завод и своя град? Там има толкова сърдечни и мили хора, толкова доброта, която са си спестили към него? Там има син...

Докато размишляваше, някаква незнайна сила го увлече и вече не можеше да разсъждава... Червеното й оценче примигваше и отбояваше секундите. О, нека си спомни мигновено нещо чисто и хубаво, което е забелязал при цялото му незабелязване!

(Но наистина ли един-единствен малък човек, незабележим и незабелязан, и от това смалил се до атом, може да взриви нашия огромен и красив свят? Нашият светъл утрешен ден? При всичката мъдра организация и многобройни предпазни мерки, с които обществото разполага!?)

...Три... две...едно...

РАНАТА КАТО СИМВОЛ НА НАЦИОНАЛНАТА НИ ОРИС

С „РАНА“ 2023 Захари КАРАБАШЛИЕВ изненадва приятно. След зловонната актуалност на „Опашката“ 2021 той отново се насочва към нашата бурна и драматична история.

По признанието му е искал да създаде роман за потресения след 9 септември 1944 г. и за Народния съд, но е разбрал, че корените на насилието и нетърпимостта в обществото ни, са по-назад – във времето на Илинденско-Преображенското въстание и нещастните войни за национално обединение от 1912 – 1918 г.

Карабашлиев подхожда отговорно и скрупулوزно към взривоопасната тема. Можел е да създаде патетична епопея за съдбовните ни мигове, да се помъчи да бъде новият Кирил Христов, но е осъзнал, че не му е цел, нито в кръвта да пише епос тип „Чета на Балкана“ 1930.

С „Рана“ той създава проникновена, смела, обхватна и много емоционална книга за най-трагичните мигове от модерната ни история, някои от които съзнателно не са експонирани и осмислени в течение на повече от век.

С „Рана“ той изпява скръбната elegia за несъществуващото ни обединение, за нестаналата България, за раната на нереализираната мечта да бъдем силни, единни, обединени и движени от алтруистичната цел за просперитет и възход на отечеството ни.

С този роман той възвисява и подлага на критичен анализ националния ни дух, менталитет и поведение.

„Рана“ се чете на един дъх, въпреки че е сериозно и щателно обмислена сага. Авторът залага на лапидарността и стегнатостта на дискурса, на компактно и динамично повествование с неизбежните ретроспекции, свързани с разоренето на тракийските българи между юли и септември 1913 г., най-мрачните и трагични страници не само в неговото творчество, но и доколкото имам наблюдения, в съвременната българска литература.

Без да преговарва разказа си и без излишни обяснения Карабашлиев

претворява краткия, но съдържателен живот на Сава Сотиров, подпоручикът, сражавал се на добруджанския фронт, който на два пъти среща смъртта в очите. Първият – при бягството на семейството му от Одринска Тракия към старите предели на Царство България, и след това – с началото на добруджанската операция.

Сотиров е патриот и добре обучен офицер, но не успява да извърши нищо героично на фронта. Успява обаче, ако и да е ранен тежко в корема, да спаси живота на четиригодишното сираче Лена и да запази в себе си чиста и неопетнена любовта към обаятелната пианистка Елиза.

Сюжетната рамка е обхваната от писмата на румънския интелектуалец и пленник във Варна Доро Габрилеску, който в писмата си до своя брат Йон дава другата, страничната и безпристрастна гледна точка на описваните събития, придавайки им по този начин необходимия полифонизъм.

„Рана“ не е и не може да бъде патриотарско четиво. За сметка на това критично и мотивирано преосмисля събитията от Балканската, Междусъюзническата и Първата Световна война, доказвайки нагледно, че войната е зло и лудост, в която народите, впрегнати в полкове и дивизии и подложени на мушнровка и агитация загубват човешкия си облик, превръщайки се в машини за убиване на врага.

В романа има великолепен народо-психологически зарисовки и наблюдения, както и интересни обобщения за спецификата на националния характер на турчина и руснака.

Турчинът през 1913 г. е зловещ и безмилостен кръвопиец, а три години по-късно в лицето на Мехмед Али Йълмаз вече полага грижи за сирачето Лена, предлагайки му храна.

Казашкият патрул пък вместо да е кръвожаден отмъстител на неблагодарните братушки, просто дава възможност на Сава и Лена да стигнат до българските позиции.

„Рана“ е удивително съвременен и актуален като текст роман, пацифистко послание, емоция и образна система. Той ни кара да се замислим и да пазим най-ценните добродетели в националния ни характер, да останем състрадателни и грижовни човече, а след това български патриоти. Може би това е най-ценното и непреходното в неговото послание.

С „Рана“ Карабашлиев достига творческа зрелост и пълнота, доказвайки, че е сред най-талантливите и значими съвременни български писатели.

Борислав Гърдев

Захари Карабашлиев, „Рана“, 2023, роман, стр. 323, изд. „Сиела“, отгред. Мирослав Александров.

„ТЕЖКА СВЕТЛИНА“ В „ТЕЖКО ВРЕМЕ“...

Позволявам си каламбура със заглавията на дебютните стихосбирки на приятелите ни Марин Маринов и Росен Дрumeв, защото... Време(то) е! Всъщност то е проникателност в „не-прогледната светлина“ на битието. „Когато не мисля за него - знам какво е, когато мисля - не знам“ - тези думи на Августин Блажени като че ли нацелват парадокса на времето... Времето е и в метафорите, и в историята на околото, и в структурата на наметта, където то има свободата да сменя произволно посоката си...

Новата стихосбирка на Диана Саватева е еволюционно свързана чрез образите си с предходните две. Съвременен ги надгражда с нови усети и теми. „Геният на Мястото“ обаче е неотменим – крайбрежният Бургас, от който не/ясни пейзажи (илюзорно) се оторъчват и завършват, защото сме закотвени емоционално завинаги-тук-и-сега... „Секунда търпение, секунда безпокойство...“ – това не е шизофрено развоение, а овоичният(ритмичен код) на живота, с главно Ж... Стремемът към автентично съществуване в един сурогатен градски свят пронизва тази стихосбирка. А Любовта е над всичко, както казва и евангелистът. Женската телесност и нейните проекции в един фа/логоцентричен свят, присъствие-то определя цялостното й звучене. Има и завършени в себе си опуси, но те не дисхармонират с цялостната концепция. Вселената се разширява, но не механично, а чрез наисте стива, тя върви към човека, който чувства...

Но да се върнем на капката в заглавието – тя ни води към прорицателството, което често изпреварва времето си и му предлага своят „несовременен размисъл“ за случващото се под слънцето и „дъжда“, този вестител на небесното начало...

Щастие, топлината, са наоколо, трябва само опитни стива за чувстването и емпатията. Тази книга ги е попила между кориците си... Те се откриват със сърцето. Всеки поет има свое синонимно гнездо от думи в паметта си, които са и негова съдба. Дали ще прогледне през горчивата гледка на ежедневие, дали ще направи пробив чрез метафорична топоология на света, зависи само от „волята за знание“...

Стихосбирката е разделена на три

като класическо музикално произведение. Но твърде условно – жанровите стени, отделните стихотворения, са проникателни за погледа, който е основният художник в тази книга. Всъщност поетът винаги пише едно и също стихотворение, но с различни изразни средства. «Има емоционални линии, по-скоро емоционални пунктири, които минават през живота на един автор и няма как те да не се пренесат във времето.» – заявява в интервю поетеса. И все пак има неща, които не зависят изцяло от автора. Въпреки че в тази стихосбирка думите за стихотворенията са повече от предходните, остава тенденцията към минимализъм на изразните средства, а и въобще... защото „краткостта е сестра на таланта“ (Чехов). „Красотата не е самоцелна. Преживяна веднъж, тя се свива в капсула, която прелита през времето...“ Всъщност херметизмът в поезията винаги е на границата с катадоневият език, но казва неща, които не могат да бъдат казани другояче. Написването на точния изказ, огласяването на идеята, музикалният съпровод – това са тънки хирургически работи. Защото „поезията се пише с думи, а не с идеи“ (Маларме). Съдейки по предните стихосбирки Диана Саватева успорвта в тази посока. Поетите нямат родина, техен е светът. Мисля, космополитността е характеристика на бургаската поезия, защото „Единствено в Бургаско пристанище...“ и т.п. И, разбира се, внезапните бургаски улици, които текат през различни епохи и световусециания, където „всяка врата обещава преминаване в друго измерение“. Поетесата е с бърз поглед за мимолетното на фона на заксяващата вечност, въпреки че те трептят в една и съща честота, последств откъсната поредния фрагмент от времето: „жената на отсрещния балкон“, „силует на жена“, „антикарка с книзице си“... Трудно ми е датирал тази поезия – може би някаква късна античност, когато е едновременно усещането за разпад и апотеоз на съществуването? Урбанистична по характер, поезията на Диана С. е вижда неща, които са от извънградското пространство. Природата. Морето на Овидий, древният бряг, прибойт, който бие стреме във вънлолама... Но „мисленото завършване към някои моменти от живота е като минаване през непознат град“. Чувството, че си чужденец е свъсем в норма на обитаваните крайморските зони – сякаш някакви здрачни огледала, от които изплуват неочаквани находки, но за търсещия човек... Вечните човешки теми за любовта и самотата също намират импликация си в стихотворенията: „те следват по петите надеждата за някакъв живот след...“ Бягството от тривиалността и „посредствените среци“ с изчезващи видове. И пътуването – през сезони, градове, епохи, геологични ери... Тази, книга е паоптикум на преживяванията на жената, следваща безразсъдния импулс към свобода в един очуднен свят и свое синонимно гнездо от думи в паметта си, които са и негова съдба. Дали ще прогледне през горчивата гледка на ежедневие, дали ще направи пробив чрез метафорична топоология на света, зависи само от „волята за знание“...

Диана Саватева, „Канка, изпреварила дъжд“, Изд. „Знаци“, 2022.

Ив. Сухи

ДА СИ ИЗГРАДИШ ДОМ НА ПАРНАС - 90 години от

VELIN GEORGIEV

През 2023-а Велин Георгиев, ако би бил сред нас, щеше да навърши 90 години. Поет, белетрист, публицист, литературен ценител, приятел, чудесен човек...

„Тук, на това място – според както самият той би казал (и наистина казва в белетристичната си книга „Живак от счупен термометър“, 2017), – би трябвало да пише, че Велин Георгиев е роден на 21 ноември 1933 г. в с. Крупник, Пиринския край... Че е автор на 40 книги с поезия и публицистика... Че е създал и художествен ръководител на Националния литературен салон „Старинният файтон“... Че това, че онова... Няма смисъл!“.

Наистина. Биографията, която свършва с рождената дата и свършва с датата на смъртта няма смисъл за поета. За поета имат смисъл единствено тревожните брожения на неговия Дух, нестихващите вулканични изблици на неговото Слово, което ни остави и в което душата му, докато той бе жив, се е втърждала ден след ден, година след година.

*** Много съм писала за Велин Георгиев – за поезията му, за прозата му, за личността му, за обаянието му, за дейността му, главно като създател и художествен ръководител на Националния литературен салон „Старинният файтон“, защото тя бе много важна, апостолска. Във времена, когато литературата бе изтискана в ъгъла, той изведе писателите на видно, създаде трибуна, даде им думата. Знаеше какво е да отнемат думата на Владетеля на думите. Защото след стихотворението „Чужда кръв“ (1963) думата му десетилетия наред бе отнемана или цензурирана. Неслучайно една от стихосбирките му носи емблематичното заглавие „Искам думата“ (1980). Затова след 10 ноември 1989 той сам си даде думата, откривайки през 1995-а своя литературен салон, и после щедро я предостави на нас, писателите. Именно демократичният дух на Салона, заложен от Велин Георгиев в основите му, е запазен и до днес. Поетът не понасяше органично всичко, което ограничаваше твореца и въобще човека. Неслучайно на 8 август 1991 той е нахвърлял половин страницичка (на ръка):

„Искам да издавам подобие на вестник или списание със заглавие СЪПРОТИВА, в което да воюва човешкият Дух с фашизма от появата му до наши дни и ПОСЛЕ... Трябва да се съпротивявява Духът на всичко, което се нарича ДИСКРИМИНАЦИЯ. А то е фашизм“.

Срещам такива фашисти (в смисъла на Велин Георгиев) и днес. Бих ги нарекла дори гестаповчета, защото се изявяват като чиновници и писарюшки в учреждения, медии, общества, където в своя угода „употребяват“ дадената им някаква властичина, като потискат, забраняват, отричат, клеймат онези, които не маршируват с тях. Само дето още не горят книги, но може и дотам да стигнат, ако някой не ги спре. Те не са далече от нас. Сред нас са. Дискриминират под всякаква форма: тук ни пропуснали, там ни премълчали; тук затворили врата под носа ни, там – казали зад гърба ни унищожителна дума... Велин Георгиев ги познаваше много добре. Бяха тровили живота му преди Промяната. Трехва го и след нея. Затова... Прав си, Велине! Трябва да се съпротивявяваме на фашизма. Във всичките му форми, открити и прикрити зад кухолейни фрази. Защото фашистите (в твоя смисъл) и днес отнемат думата на поета, заглушават гласа му, цензурират, забраняват, премълчават го и така той е като че заключен с шапка невидимка за своите съвременници! Но не и за бъдните хора... Защото поетът живее

във времето, в което се е родил, ала пише за всички времена. Неговото време на битване е вечността. Нима съвременниците на Ботев го припознаха и оцениха подобаващо? Или припознаха и оцениха подобаващо Дебелянов, Вапцаров? Но ето, днес ги помнят, знаят, почитат. А онези, другите, ги няма...

*** Докато тия дни подготвах за печат книга за Велин Георгиев – поета, белетриста и литературния ценител, създателя на едно от духовните средища в София, което той нарече Национален литературен салон „Старинният файтон“, си мислех какво чудноосно същество е словотворецът. Приживе душата му „се заселва в думите“, изписана на белия лист от него. Тъй и бе изповядал Велин Георгиев – дали при смях, дали през плач – още в началото на новото столетие, в стихотворението „Подказване“ за своята душа: „Но дори и във пиянството / се заселваш във думите“ (вж. стихосбирката „Шок“, 2002). За да не остави никакво в нас съмнение или двоумение какво точно ни „подказва“, в същата тази своя книга е публикувал и стихотворението „Временно жилище“:

Днес си срещнах Душата в македонска балада. И след миг от слушател над Пирин и Елава палящ... Ала прага със криле ме чуноса: Ти си целият рана. Следователно мой си...

Викнах: Знам, че съм мъриша, но душата е феникс.

Тя най-важното върши: сви звездно в стихотворения.

Само как и помазах. Колко дни, колко нощи давах мило и драго... Врано, ето ти моичке...

И поставих в началото тези строфи, мен жилище.

Беше временно мястото на душата ми жилище.

(През 2003-а в „Белязано дърво“, сборник с избрана лирика, „Подказване“ вече е под заглавие „Местожителство на душата“). А в по-късна публикация – от 15 юни 2016 в сайта на сп. „Факел“ – последните два стиха са редактирани: „Но внезапно изчезна / злата врана, мен жилище. / А душата пак влезе / в свойто временно жилище“.)

*** Мотивът за „заселване в думите“ под една или друга форма присъства в много от стихотворенията на Велин Георгиев и се прехвърля дори в прозата му, която пишеше в края на живота си. В последната му книга „Аз не съм дотука“ (2018) например този мотив, в различни варианти, е изведен като рефрен, а думите вече са му изградил „дом на Парнас“:

„Точно тук съм се вгледал в бялата страница като в мездан, в който няма никой. Място за живот. Но животът е в теб, заселищо... Хайде, нали цял живот градиш дом на Парнас“.

Да, тухла по тухла, стих подир стих през десетилетията той бе издигал своя „дом на Парнас“. И в края на живота си прекрачи в него завинаги. Малко хора го разбираха. Не допускаха колко е нежен, крехък, съкрушим зад стройната му мъжествена осанка. И му вредяха – скрито или открито. Рядко някой се догаждаше колко е разточително богат на душа, колко е доблестен и колко смел зад неговата мълчаливост и скромност, макар целият му живот, видим като на дън, да свидетелстваше за това. И се опитвах да го съкрушат. Всячески.

Някой би казал, че пресилвам – та кой би искал да му навреди, да го съкруши, след като той всички ни бе представял в своя Салон, дори онези, които далеч не заслужаваха това поради осъдителната на талант. Оплаквал ми се е неведнъж, че не може да им откаже, понеже сам е бил наричан в ъгъла и е наясно какво е. А на него му вредяха безпроблемно. Хора злонамерени и безмилостни. Едни – от завист, задето леги, припирили негасите на Файтона. Други – за да го избуят от капирата и те да седнат. Ако не на мен, повярвайте на него. Ето стихотворението му „До сто и едно“ (непубликувано), написано на 22 март 2019, месец-два преди да почине:

Замълчаха приятели и врагове... Абе вторите май са наирек. И от рекет към рекет добоит им ноев.

Ти недей се разсейва, а виж кой капан са заложили. Може да ти предложат и лозе. Дръж на своя престиж. Проблязвай. Не стой. Докажи се до сто и едно на сто.

И така – до края! И после... Вредяха му, без да им мигне около... И се опитаха да го очернят и в смъртта... Но все... Прекалено голям е за враговете си – не могат да го досегнат. А и приятелите му не позволяват. (Дерибействаща напоследък в литературните среди особа, приела се на сериозно, след като се опита да откаже хората от Файтона, но безуспешно, днес дори се опитва да унищожи демократичния му дух, заложен от Велин Георгиев в Салона. Да има да взема!) Много пъти съм се питала как Велин издържа на постоянните им атаки, как се справяше с напрежението, на което непрекъснато го подлагаха, какво го крепише. Едвам сега си давам сметка. Когато го нападаха, изместваха, пренебрегваха, пропускаха, не забелязваха, той се прибираше в своя „дом на Парнас“ и тухла по тухла, стих по стих го издигаше – още по-висок, по-просторен. Както бе казал навремето Монтен: „Моят дом е моята крепост“, тъй и Велин приемаше своя „дом на Парнас“ като крепост. Все в книгата му „Не съм дотука“ (2018), малко преди отново да срещнем вече познатото: „Вгледан съм в белия лист като нов заселник на ничие място, където няма никой. Място за живот. Но животът е в теб и ти си този, който... Хайде... Дом на Парнас...“, четем откровението му: „Защо да мисля за смъртта? Нали ме мисли тя. И в смъртта аз мисля да живея“. Наистина providенческо! Дори в смъртта просторният „дом на Парнас“, който Велин Георгиев сам си изгради, гарантира неговата безсмъртност. Той наистина днес живее и в смъртта. В Словото, което ни остави, в което приживе „се заселваше“ и в което, след като ни напусна на път за небесното си отечество, остави частича от своята субстанция...

Глението – на смъртта, нетленното – на живота, според както е положено... Оттук може би е усетено, че духът му бли над Файтона и ни пази от немилостивите му и немилостивия наши врагове...

*** СЛОВОТО Е ДОМ! Гениална догадка! Какво изнищо продължение на Петко-Тотевата, също гениална, догадка – И КУЛТУРАТА Е ДОМ (под това заглавие през 2017 година излезе книга на Петко Тотев с публицистика). Но докато при литературния критик става дума за „екология на културата“, при поета нещата надстрастват екологията, прехвърлят се в онтологията, ако може така да се каже. И така... СЛОВОТО Е ДОМ... „ДОМ НА ПАРНАС“... В НЕГО – ПРИЖИВЕ (НА ПОЕТА) – СЕ Е ЗАСЕЛИЛА ДУШАТА МУ... В НЕГО ПОЕТЪТ ЖИВЕЕ И СЛЕД СМЪРТТА...

А сега да си припомним захода на Иоановото Евангелие: „В начало беше Словото, и Словото беше у Бога, и Бог беше Словото. То беше в начало у Бога. Всичко чрез Него стана, и без Него не стана нито едно от онова, което е станало. В Него имаше живот, и животът беше светлината на човеците. И светлината в мрака светни, и мракът я не обзе“ (От Иоана свето Евангелие 1:1-5)... Разбирате ли за какво става дума? (Въпросът е риторичен.)

В друго – непубликувано – стихотворение (без заглавие) Велин Георгиев провъзгласява още един постулат от такъв висш порядък:

Виж какво било Словото. Да си мислиш за някого – много близък. Понякога да му казваш условности. Да споделиш най-милото на сърцето.

Въздишане, чувство е поетическото изкуство. Словото е милост.

„СЛОВОТО Е МИЛОСТ“. Като се замислиш и проанализираш тези думи в светлината на онези Иоанови прозрения за Словото... Боже мой, каква дълбочина и дълбина има в тях! И въобще в словото Велин-Георгиево! Затова все още творчеството на Велин Георгиев не е в ползреннето на съвременниците. Него те първа ще го изучават. Ние може и да не доживеем времето, когато това ще стане – толкова

то е в бъдещето! Впрочем, поетът знаеше това. Защото поетът с подаване, поетът по Божия милост знае изначално някои такива неща. Затова още през 90-те години на миналия век в стихосбирката „Юдичица“ (1995) Велин Георгиев бе предупредил:

Важно ли е кой къде се ражда. Важно ли е кой къде умира. Йоави. Някой вече ти досажда. Тръваши. Някой вече те презира. Може да си син а Абисиния, но какъв и кой си – питат после. Та мисли за после, сукни сине. „После“

И това „после“ може да се тълкува двояко: от една страна – после, по-нататък във времето, в бъдещето (тук, на земята); от друга – после, след живота, във вечността (там, на небето)... Всичко нашият приятел е предчувствувал неопределено. Онези, които му пречеаха, мислят само за днес и днешното виждат. Впрочем, я виждат, я не виждат и днешното. Защото Велин Георгиев не го видяха. Пропуснаха го. Трябва да виждаш в бъдещето (или да си от бъдещето!), за да го видиш, и то – в истинската му светлина. А той ги видя. И отправяше към тях послания – като онова от сборника „Черна кутия“ (2005) например:

Всички думи губят своя смисъл, губят стойността си изведнъж. Ако мъжки песни си написал, докажи на дело, че си мъж. „Условие“

Защото познавам много поети сред завистниците му, които по ботевски се къняха в идеали и родина, ала само на думи. Стигнаше ли се до дела – смущаваха се по дупките... При Велин Георгиев думи и дела се припокриваха. Напълно!

*** И понеже съм обхождала поезията и прозата на Велин Георгиев, както и „лирикокритическите“ му (определението е негово) етюди на дълъг и шир, този път реших да се поровя в архива му, предаден на съхранение в къщата музей „Христо Смирненски“. Прехвърлях много неща, публикувани и непубликувани, писани на ръка върху разнообразни хвърчачи листчета и парчета от вестник, та дори и върху къс от хартиена салфетка, и най-вече – напечатани на машинка. Понякога – трудни, понякога – лесни за разчитане. Някои са датирани. Други – не, но подделени редом с датирани. Спрях се на стихове, писани непосредствено след Промяната. Беше ми интересно как се е чувствал по онова време – най-после без ограничения и без цензури. Свободен от своите гонители, побързали на часа да се преиначат в негови приятели. Свободен сам да решава съдържанието на своите книги и съдбата си. За моя най-голяма изненада, непубликуваните му, написани на ръка, стихове оттогава се оказаха хумористични. В един момент те прерастват в сатира, в сарказъм, в самоирония. Запазили са духа, дъха, най-точно – пушека на онова време. Но са и свърхакултни, някак пророчески – все едно за нашето време. Ето например три епиграма, писани на 18-19 юни 1990, а сякаш днес:

АПЕЛ
Македонец, българин, турчин,
не се колебай, не се,
цум си бил поменката турчик,
премине в СДС.

СТАРА ПЕСЕН НА НОВ ГЛАС
„Край Босфора цум се адига...“
Мили хора...
Петстотин години вече стигат.

ЛИДЕРЪТ НА ДПС
Във епика на Доган
лъска ятаган.

Или друга (без заглавие) – от 3.9.1990:
Угасна топка. Опа.
Поехме пътя към Европа.

И още – от 3 ноември 1990:
ЗАДУШИЦА
Припанимае дати със свои заслуги.
Възкръсват предатели. Заброяват други.
Кърви календара. Кърви всяка дата...
Не случи България със свободата.

рождението на Велин Георгиев

И друга (без заглавие) – от 13.11.1990:

Каквито и думи да изречеи,
евола ти ще сепнеш с тях някога.
Върви си по пътя, пътувай, мамце,
спомни си за Дякона.

Едва ли сте чели напоследък нещо по-силно като поезия от тези Велин-Георгиеви стихове за обезсмислянето на словото след всичкото очакване на нищо (не знам откъде ми дойде това „след всичкото очакване на нищо“, но много си е на мястото – може и да е чуджо!), за осмислянето на собствения смисъл или... на смисъла на своя живот... А ето и епиграма от 25 януари 1991:

ПАРАДОКСИ
Времената се менят и с други
очи гледам новите поколения.
Престъпленията се оказват заслуги,
а заслугите – престъпления.

В четири реда – целият ужас с пренаписването на историята, включително и историята на литературата... И още една епиграма (без заглавие) – от 19 септември 1991, която пророкува отлив на българите от избирателните секции днес и отлично обяснява защо:

Камо слушам туй, което
обещават господата,
казвам си все пак: Поете,
помоли ги за звездата

да не ти я свалят само,
да помогнат да изрее.
Но си мисля: Абе няма
как това да не осре.

Политиците са хора
главно със бита заети.
Чуй ги само как соволят!
Те са земните поети.

Речи, речи, много речи... И се питам: кой ми пречи
да не дам аз своето „да“
ей за тия господата.

Боже, без да се преструвам,
аз за всеки ще гласувам.

Спомняте си, нали? Колко обещаващи бяха тогава, в началото на Промяната, политиките, когато хората, разголежди от предизборните им балони, недоумяваха за кого по-напред да гласуват... И колко разочаровани са днес политиките, когато балоните им се спускаха и никой повече не вярва на празните им обещания...

И друга епиграма (недатирана и без

заглавие), която в няколко реда обяснява всичко, дето преди месец-два „сто читатели“ и кусур нишеха ли, нишеха...

Светът е пълен с вереси от Бога.
А тази наша орисия дурого
е спонсорството от Сатаната... О, Сатана!
Ти под аренда взе страната ни.

Виждате как постепенно усмивката от лицето на Велин Георгиев наистина изчезва. Три години на очакване, на надяване, на доверие/недоверие, а... нищо!Ето, и в стихотворение (без заглавие), уж хумористично, ама не – от 6.9.1992 – четем:

Много дълго вървял, а е нищо зад мен.
Нямат край тези пътища, чедо.
Гледам белия свят като теб изумен,
като теб изумено го гледам.

Като тебе и аз, мое мило дете,
от живота съм нямал представа.
Колко повече, чедо, човекът расте –
по-малък става.

Или в друго (без заглавие) – от 7.12.1992:

За какво беше всичко това?
Тези устреми, тези копнежии!
И какви сомнамбулни слова!
И каква безнадеждност!

Това е. Илюзията се сринати. Надеждата – погребана. Велин Георгиев се връща към привычното си лирическо амплво. После изведнъж – от Нищото – се роди неговият литературен салон, на който даде име „Старинният файтон“. Не просто го създаде. Но и му вдъхна живот, като вгради себе си в него. Когато Файтонът навърши осемнадесет години, поетът ги ознаменува с литературнокритическия си сборник „Пълнолетие“ (2013). И продължи – с хъс и вдъхновение – по-нататък през годините... Тъй и написа на 24 април 2017:

На стар Файтон
към звездна кота и аз се движа.
И се изнизвам от живота –
живе, за завиждане. (из книгата „Живак
от счупен термометър“, 2017)

„Изнизва“ се от живота. Но се „засели“ в своя „дом на Парнас“. Тук си, Велине! Още си оше! (Казвам това, перифразирайки неговите:

„Тук съм!“ и „Още съм още...“.)

Елена Алекова

ИЗ „НЕВЧЕСАНИ МИСЛИ“

Станислав Йезжи Лен
(1909 – 1966)

(Афоризми, изд. 1957 г., Краков)

Светът е прекрасен! И точно това е толкова тъжно...

До дълбоката мисъл трябва да се изкатериш.

Гарантия за мира – да се закопае секцията на войната заедно с врага.

Човек обича да се смее. На другите.

За да бъдеш себе си, трябва да бъдеш Някой.

Колкото по-ниско падаш, толкова по-малко те боли.

Свободата не може да се симулира.

А може би ние, хората, сме единствено нечий спомен?

Би могло да бъде и по-зле – твоят враг би могъл да бъде твой приятел!

Трябва да се научиш да обиждаш с... комплименти.

Светът никога не може да прости на ония, които в нищо не са се провинили.

Внимавай в избора на мечти – те понякога се сбъдват!

Най-трудно е да се предвиди нечие минало.

Дори в неговото мълчане имаше разговорни грешки.

Сънувах реалността. С какво облекчение се събудих!

Ако нямаш гръбнак, не излизай от кожата си!

Който има послушен език, той често мълчи.

А който има добра памет, той лесно забравя много неща.

Между една и друга любовна връзка трябва за приличие да прекараш карантина с трета.

Мисълта, срещната в нощта, трябва, като жената – да я огледаш и на дневна светлина.

Представяте ли си жена, която би позволила на своя любим да ѝ разказва 1001 нощи приказки?

Нищо в природата не изчезва, освен сбъднатите надежди.

Най-лоша е, разбира се, масовата порнография – когато народът ходи гол и бос.

Не всяко сиво вещество има нещо общо с мозъка.

Не питай Бога за пътя към небето, защото ще ти покаже най-трудния.

Някои бумеранги не се връщат, избират свободата.

„Чувствам, че ми растат криле!“ – казала мишката... И какво от това, господин прилеп?

Прозорецът към света може да се закрие с... вестник.

Овцата, която имала златно руно, не е била богата.

Светкавицата сама си осветява пътя.

Вие, праволнейните, внимавайте на завоите!

Той имаше чиста съвест. Неизползвана.

Хората, за да станат известни, се прикриват зад псевдоними.

Оптимизмът и песимизмът се различават единствено по датата за Края на света.

Сам фактът, че някой пише сатира, го демаскира като оптимист.

Животът отнема на хората прекалено много време.

Не е лесно да живееш след смъртта си. Понякога трябва за това да загубиш целия си живот.

От полски: Кристина Божанова

АДРЕС: 6003 СТ.ЗАГОРА, УЛ.ХР. БОТЕВ 4

ГЛАВЕН РЕДАКТОР: ЙОРДАН АТАНАСОВ

ТЕЛ: 042/649-110, GSM 0888 790 135

РЕДАКТОРИ: РУМЕН СТОЯНОВ, ИВАН БОЧЕВ,

КРАСМИРА БОЖАНОВА

ИЗДАТЕЛ: НЧ „ДАСКАЛ ПЕТЪР ИВАНОВ-1988“

E-mail: lit_glas@abv.bg

Интернет страница: literaturenglas.com

IBAN: BG14 UNCR 7630 1074 8633 90 BIC: UNCRBGSF

УНИКРЕДИТ БУЛБАНК СТАРА ЗАГОРА

ПЕЧАТ: „ЛИТЕРА ПРИНТ“ АД - СТАРА ЗАГОРА</

АЛБЕР КАМЮ: “КОГАТО ДОЙДЕ ВОЙНА, БЕЗПОЛЕЗНО И СРАМНО Е ДА СЕ ИЗОЛИРАШ ПОД ПРЕДЛОГ, ЧЕ НЕ СИ ОТГОВОРЕН ЗА НЕЯ!”

110 години от рождението на писателя и философа

Втората световна война се явява вододел между двата периода на философията на екзистенциализма. Пред историческите събития АЛБЕР КАМЮ и братята му по перо са длъжни да направят своя избор между свободата и робството. Избирайки първото, Камю не може да не презглежда философските си възгледи, които неизбежно ще го заведат до задънена улица. За това той започва да търси един по-хуманистичен вариант на екзистенциализма: “Когато дойде война, безполезно и срамно е да се изолираш под предлог, че не си отговорен за нея!” По този начин Камю до известна степен опровергава предишните си схващания за аполитичността на изкуството.

Като размишлява за своето поколение, Камю пише, че то е “наследник на развратената история, в която са размесени падналите революции, обезумялата техника, мъртвите богове и обезсилената идеология...”, където разумът се е унижил дотам, че да служи на ненавистта и угнетяването...”

Съвременната действителност, без съмнение, е ужасна, но Камю дълбоко се съмнява, че тя може да бъде променена. “Продължавам да мисля, че този свят е лишен от смисъл. Но знам, че нещо в него има смисъл и това, все пак, е човекът. В крайна сметка този свят се заключава в правдата на човека и нашата задача е да го защитим от... собствената му съдба. “Светът, според Албер Камю, се състои от самотници и мисията на твореца е да се опита да облекчи страданията им, да им помогне да излязат от мрака. Към края на живота си той се спира повече на темите за самотата и абсурдния страх /”Падането”/. Поривът на писателя да достигне света е прекъснат. На двете нива - философски и социално - концепциите на Албер Камю се изливат в метафизичния бунт на индивидуалния самотник. След автомобилна катастрофа в калта на крайпътния ров откриват недовършения ръкопис на “Първият човек” в кожената му чанта между неговия дневник и томче от Ницше...”

Когато работил над “Разбунтуваният човек” /1950/ Албер Камю казвал, че: “злите сени на Европа носят имена имена на философи: Хегел, Маркс, Ницше... И ние сме принудени да живеем в сътворена от тях Европа.” По това време сталинската система е стигнала своя апогей, а марксистското учение е държавна идеология. В тази забележителна книга авторът на “Чужденецът” и “Чумата” разглежда трагедията на философията, превърнала се в “пророчество” и идеология, оправдаваща държавния терор. “Пророчеството” притежава своя логика на развитие, различна от намеренията на философите- бунтари. Според Камю нито Маркс, нито Ницше биха одобрили деянията на своите “ученици”, но от техните теории са се родили нови цезари, докато от етиката на Кант или Толстой, от политическите теории на Джон Лок и Монтескьо не е произлязла необходимостта от масови убийства.

При всяка разработена идеологическа система историята се преосмисля, дотолкова, че не е само съвременните, но и античните мислители могат да станат “предтечи” и дори “борци”. Всичко е въпрос на интерпретация и политическа конюнктура. Тоталитарните режими се появиха в Европа след Европейската война, която, както знаем, не подготвиха нито Маркс, нито Ницше. Моралните и политическите принципи на европейската цивилизация, възхвалявана до този момент от Стефан Цвайг, рухнаха в окопите на войната, която оправдава в парламенти и университети, в църкви и по площади. “Ако не беше тази проклетата война, твърди Албер Камю, Адолф Хитлер би си останал неизвестен художник- бояджия, а за Троцки и Сталин- Дзугашвили щяха да знаят единствено историците на руското работническо движение.”...

Огнян Стамболиев

АНДРЕ МОРОА ЗА АЛБЕР КАМЮ

От всички съвременни писатели той имаше може би най-удивителната литературна съдба. Още като млад стана не „владетел на мислите“ (този израз го разсмиваше!), а живо огледало на цяло поколение. Читателите във Франция и в чужбина го приеха веднага, при това доста благосклонно, та стана набързо световноизвестен и получи „Нобел“ на възраст, когато други мечтаеха за първия си „Гонкур“. Спомням си добре как през 1946-та, когато пътувах из двете Америки, студентите ме питаха за Сартр и Камю. На какво се дължеше тази световна слава? На един кратък роман „Чужденецът“, на една пиеса „Калигула“ и няколко есета, включително „Митът за Сизиф“. Но каква бе всъщност причината? Да, при появата на Камю, бих казал, изненада, смути обществото ни, особено младите, в това бурно следвоенно време.

Албер Камю е роден под знака на Овена, на 7 април 1913 в град Дреан, Алжир, тогава още френски. Рожба на слънцето и на радостта, той се сблъсква с бедността и войната още като дете и юноша. От мислите на неговата младост идва „Митът за Сизиф“. Вдъхновен от античния герой, вечно осъден от боговете да търкулне парче скала на върха на планина, откъдето този блок, заради собствената си гравитация, отново пада надолу. Този древен мит е символ на човешкия живот. Какво всъщност правим на земята, ако не някаква безнадеждна работа? Когато успеем с невероятни трудности да вдигнем камък до върха, болестите или войните го смъкват отново до дъното. Да, и независимо от нашите усилия, животът неизменно завършва със смърт, с едно окончателно падане. Да осъзнаеш безсмислието на тази суета, бих казал, наш означава да откриеш абсурда на човешката съдба.

Наистина, в този наш свят, където няма надежда, няма илюзии, човек винаги се чувства като „аутсайдер“. Къде тогава е изходът? В самоубийството ли? Или пък, в надеждата да надживееш себе си, благодарение на своите дела, на своите творения? Не! В момента, в който произнасям тези тежки, съдбовни думи, сянката на Албер Камю ме кара да усещам чувствам, че съм притиснат между стени на Абсурда.

Да, пиша, но защо да пиша? Защо са тези отчаяни усилия, ако така или иначе съм обречен да умра, дори утре? За слава ли? Съмнителна е тя и ако случайно ме надживее, как ще я разбера. Самият тип общество, което може да се интересува от произведения от този вид, е преходно, то ще изчезне, както и самата Земя един ден неминуемо ще изчезне. Така че, защо? От детството си живеем в бъдещето. „Утре... По-късно... Когато пораснеш, ще разбереш.“ Но утре може би ни чака гробът. И в един прекрасен ден човек разбира, че е бил измамен, а възмущението, което го обзело, е направо абсурдно...

Какво всъщност ни предлага Албер Камю? Дете на слънцето, той не приема отчаянието. Бъдещето нали съществува? Нека първо да се насладим на настоящето. Да станем спортисти или поети, а защо не и двете едновременно? Идеалът на абсурдиста е възторгът от момента. Сизиф е бил напълно наясно с трагичната си съдба и тази яснота на съзнанието е всъщност ключът към неговата победа. Тук Камю се съгласява с мъдрия Блез Паскал.

Величието на човека се крие в знанието, че той наистина е смъртен. А величието на Сизиф се крие в знанието, че камъкът, неизбежно ще се търкулне надолу. И това знание превръща съдбата в дело на човешките ръце и ум, което трябва да се урежда само между хората.

Човек трябва да си представи днес какво силно впечатление е направи тази забележителна книга на младите французи, когато се появи през военната 1942- ра Да, никога светът не изглеждаше толкова абсурден. Войната и окупацията, които ни се виждаха като очевиден триумф на насилието и несправедливостта – всичко това жестоко опроверга красивата идея за рационално, хармонично организираната вселена. В началото на века Сизиф, тоест човекът, успя да изкачи камък си доста високо върху фаталния склон. Преди войната от 1914 г. не всичко, разбира се, вървеше добре, беше далеч от това, но все пак достатъчно. Да, тогава, поне във Франция, нещата никак се подобриха. Думите „надежда“ и „напредък“ все още бяха изпълнени

със смисъл. Но веднага след това, през четирите години на Първата световна, камъкът се търкулна много надолу. И все пак, Сизиф отново смело се зае с вечното си дело. А Втората световна унищожи всяка надежда. Под каменния блок всичко се оказа потрошено, заровено под сипенте, изтощено, отчаяно. И тогава се чу млад глас да казва: „Да, така е; да, вярно е! Светът, в който живеем, е наистина абсурден; Да, не е нужно да очакваме нищо от боговете. И все пак, трябва, като погледнем право в лицето неумолимата съдба, да я признаем, да я презрем и, доколкото е по силите ни, да я променим!”

Оставаше ни просто само това или нищо... Да, но ето, че се появи един млад писател, който още с първите си стъпки навлезе направо и смело в самото сърце на съвременния свят. Неговата роля, грубо казано, е да направи света приемлив за отчаяните младежи, без да отрича, че има всички основания за отчаяние. Този определено екзистенциален роман на младия Албер Камю, „Чужденецът“ е всъщност, конкретна житейска реализация на „Митът за Сизиф“. Един вълнуващ роман за човек, осъден на смърт заради някакво абсурдно престъпление и спасен именно от това, което го е унищожило.

Вторият прочут роман на Камю, „Чумата“ играе същата роля по отношение на съществуването на колектива, каквато е и тази „Чужденецът“ – по темата за съществуването на индивида. Точно както Мьорсо открива красотата на живота чрез шока, който събужда неговия бунт, цял град - Оран - се пробужда в съзнание, когато се оказва изолиран и в плен на чума. Но диптихът на Камю има и втора част; Това е сборникът със забележителни текстове, „Разбунтуваният човек“. „Вярвам, че не вярвам в нищо“, казва Непокорният човек, „но не мога да се съмнявам, че протестирам.“ Бунтовникът е човек, който казва „не“, но, разбира се, не може да каже „не“ на нещо съществуващо, без да каже „да“

на нещо друго. И на какво казва „да“? Заклучението на книгата звучи твърде смело. Камю не се отказва от бунта, не презира действието. Но над всичко друго той поставя чувството за мирка.

Прав е Камю, като твърди, че нашата разкъсана Европа няма нужда от толкова нетолерантност, при това на думи, а от работа, от взаимно разбирателство. „Истинската щедрост към бъдещето е да дадеш всичко на настоящето.“ Тук, днес, веднага - тук трябва да работим. Ще бъде определено трудно. Несправедливостта никога няма да свърши, но човек винаги ще се бунтува срещу нея. Това е Дяволът, който ни казва: Eritis sicut dei (Ще бъдете като богове). За да стане човек днес, трябва да откаже да бъде бог. Камю не повтаря думите на Волтер:

„Трябва да култивирате градината си“. По-скоро той предлага, според мен, да се помогне на унижените сами да си обработват градината.

„Истински ангажираният творец е този, който, без да отказва да се бие, отказва да се присъедини към редовната армия; Искан да кажа – свободен стрелец“. Това е най-новото превъплъщение на Камю и не бива да забравяме, че от всички участници в борбата свободният стрелец е най-уязвим.

Камю не беше съгласен да го възприемат като проповедник на морала, индивидуалния морал или обществения. „Аз не съм добродетелен“, повтаряше той. И аз, като негов поклонник, знам, че той имаше и някои „грехове“. Не беше перфектен. Но големият творец“ е винаги и голям жизнелюбец. В своята „Тетрадка- дневник“ Камю препоръчва четири условия, при които можем да постигнем щастието, както ги е разбирал неговия идол Едгар Алън По:

1. Живей сред природата;
2. Обичай и бъди обичан;
- 3.Откажи се от определено амбициозните планове;
4. Твори, създавай, а не руши!...

Програмата е доста добра и ми се струва, че самият Камю я следваше.

„Започвам да губя чувствителност към преценките на другите хора за себе си“, каза веднъж той. Творческото наследство на Камю е удивително по своята цялост и чистота на формата. Беше велик класик като класиците и в същото време модерен, съвременен творец, тясно свързан със своята епоха.

И остана пример на писател, който никога не се предаде...

От френски: Огнян Стамболиев

